

DAGENS FRÅGOR

Två vägar men ett mål

De Gaulles veto i frågan om Storbritanniens anslutning till EEC och det därav föranledda sammanbrottet av Bryssel förhandlingarna kom för många här hemma som en stor och obehaglig överraskning. Även bedömare med anspråk på betydande sakkunskap var i det allra längsta benägna att ange den motighet, vilken ändå hela tiden karaktäriserade förhandlingarna, som i första hand uttryck för förhandlingstaktik. Samtidigt har man blundat för mycket av de djupt liggande motsättningar, som hela tiden funnits mellan de förhandlande parterna vad gäller den centrala frågan, nämligen hur de europeiska demokratierna bäst bör gå till väga för att stärka det samlade Europas ställning. I Frankrike och Västtyskland har de ledande politikerna under hänvisning till faran från öst framhåvt en fast politisk förening sina båda länder emellan som den primära målsättningen i arbetet på att skapa ett starkt Europa. Detta betyder, att utrikes- och militärpolitiska bedömanden ofta kommit att spela in i samband med EEC-blockets engagemang i det europeiska integrationsarbetet. Från engelsk och nordisk sida har man framhåvt skapandet av en stor marknad som det i sig primära målet för detta arbete. Det är i sammanhanget betydande att jämföra Adenauers och de Gaulles möte på exercisplatsen utanför Reims med det nyligen avhållna mötet mellan EFTA:s »två stora», hrr MacMillan och Erlander. Medan man i det förra fallet ta-

lade om det förgångna — blodiga krig genom århundraden — som ett ont vars upprepande det gäller att för all framtid omöjliggöra genom att få de båda länderna att växa samman, gav man vid det senare tillfället uttryck för förhoppningar om att det fredliga och rikt utvecklade handelsutbytet mellan England och Sverige skall bestå också framgent. MacMillans erinran om att skott aldrig lossats mellan Sverige och England är ett påpekande värt att ha i minnet, när man gör jämförelser mellan problematiken inom EEC och den inom EFTA, samtidigt som det ger en hel del av förklaringen till varför EEC-problematiken så ofta och så lätt missförstås, när den betraktas med »EFTA-ögon».

Att det på nuvarande stadium inte visat sig möjligt att finna en samlad linje på EEC- och EFTA-ländernas strävanden att bygga upp ett enat och starkt Europa betyder inte, att det skall behöva visa sig omöjligt för all framtid. Det gäller nu, att inte låta sammanbrottet i Bryssel få markera ett vägskäl, från vilket utvecklingen kommer att följa vägar, som går bort ifrån varandra utan i stället parallellt med varandra. Således är det exempelvis betydelsefullt att få till stånd största möjliga samstämmighet i den takt, med vilken man sänker tullar och avvecklar kvantitativa restriktioner inom å ena sidan EEC och å andra sidan EFTA. Härvidlag har man hittills lyckats mycket väl och detta tack vare att man inom EFTA sänkt de inbördes tullarna på industrivarorna med 50 procent åtskilligt tidigare än vad som ursprungligen var planerat.

Det gäller emellertid också att successivt utveckla det ekonomiskt-politiska samarbetet mellan EFTA-länderna på sådana områden där detta skett och sker inom EEC. Varför inte en fri arbetsmarknad och fria kapitalrörelser inom EFTA? Jordbrukspolitikerna är ett annat exempel, där en inom EFTA koordinerad liberalisering skulle kunna vara av stor och positiv betydelse — inte minst genom att slå en bräsch i den internationella jordbruksprotektionismen. Att i de ekonomiska integrations-sammanhangen operera bort jordbrukssektorn och låta denna få bli en sluten domän måste framstå som orimligt i en tid, då handelsliberalisering och protektionistisk avrustning kommit att framstå som vägvisare för strävandena mot en bättre och rikare värld.

Det är emellertid inte bara inom EFTA, som betydelsefulla insatser kan göras i syfte att utveckla formerna för det avancerade samarbete över gränserna, som en verklig och bestående framgång i det europeiska enhetsarbetet förutsätter. Detta kan också ske inom ramen för det nordiska samarbetet. Genom att i Norden tillämpa och utveckla det internationella samarbetets teknik kan vi i hög grad underlätta vår anpassning till den europeiska federation, som bör vara målsättningen för såväl EEC- som EFTA-ländernas strävanden. Låt vara att de båda ländergrupperna beträtt vägen mot detta gemensamma mål från sinsemellan olika utgångspunkter och att de därför har att vandra skilda vägar; målet bör och kan vara ett och samma: Europas Förenade Stater.

Studenterna och politiken

År 1960 fanns det i landet 465 000 ungdomar i högskoleåldrarna 20–25 år. Av dessa var 48 000 eller omkring tio

procent studenter. Man räknar med att det 1970 kommer att finnas ca 630 000 ungdomar i högskoleåldrarna och att ungefär 125 000 eller i runt tal tjugo procent avlagt en examen av i stort sett samma typ som dagens studentexamen. På goda grunder kan det också förutsättas, att de nuvarande tendenserna vad gäller tillströmningen till universitet och högskolor skall stå sig — behovet av akademiskt skolad arbetskraft väntas öka kraftigt inom olika områden av samhällslivet. Från den utgångspunkten beräknas det totala antalet studerande vid universitet och högskolor 1970 överstiga 85 000. I dag är studentantalet drygt 40 000.

Mot denna bakgrund är det naturligt att tillmäta studenternas politiska intresse och aktivitet den allra största betydelse. Ur deras krets kommer morgondagens ledande personer att framgå. I föregående häfte av Sv. T. hade vi anledning att betona det intresse, som de olika politiska åsiktsriktningarna generellt visar för ungdomen — ett politiskt parti utan stöd av ungdomen är på sikt dömt att tyna bort. Samtidigt kunde vi peka på det starka grepp som konservatismen av allt att döma har om läroverksungdomen. I det sammanhanget vill man gärna ställa frågan hur förhållandet ter sig beträffande studenterna. Det kan då konstateras, att av de politiskt organiserade studenterna är i dagens läge sannolikt mera än två tredjedelar anslutna till Sveriges Konservativa Studentförbund (SKSF), som just i dagarna firat sitt 20-årsjubileum.

SKSF kan se tillbaka på tjugo synnerligen aktiva år. Sannolikt har flertalet av de politiskt aktiva akademikerna inom högerpartiet i åldrarna under de 50 erhållit sin första politiska skolning i SKSF. Av allt att döma skall man också finna att andelen f. d. SKSF-are är större ju längre ned man kommer i åldersgrupperna, något som

hänger samman med förbundets starka medlemsmässiga framgångar under det senaste decenniet.

De konservativa studenterna och akademikerna har vid olika tillfällen spelat en betydande roll för utformningen av högerpartiets politik. I många avseenden agerade de pådrivarens roll under 1940-talets svåra år samt påverkade inte minst 1946 års stora högerprogram »Frihet och framsteg» och debatten kring detta. Från senare tid skall i första hand noteras det omfattande programarbete, som ägt rum inom förbundet. Detta gav stadga åt organisationen och fyllde även varje programarbets främsta uppgift: att sysselsätta och ingående skola förbundets krafter i politiskt tänkande. Det tog tre år, innan programarbetet 1960 var helt avslutat, och efter blott något års vila följde helt konsekvent en revision av de tidigare antagna grundsatserna. Samtidigt har man ägnat sig åt specialstudium av vissa frågor: försvar i atomåldern, grundskolan samt studenten i samhället. Inom kort väntas också ett inlägg i debatten om gymnasiets framtida ställning. Genom alla dessa initiativ har SKSF tillfört den politiska debatten värdefulla tillskott, samtidigt som man kunnat fånga den akademiska ungdomens intresse. Av största värde i sammanhanget har varit, att man helt friskt och utan förutfattade meningar gett sig i kast med uppgifterna.

Det har redan sagts, att de konservativa studenterna spelade en väsentlig roll vid tillkomsten av 1946 års högerprogram. Helt naturligt har studentförbundet alltid främst sysselsatt sig med frågor av idémässig karaktär. Men inte minst under senare tid har man också direkt kommit att påverka praktiskt politiska ställningstaganden. Detta gäller studiefinansieringsfrågan, där SKSF tidigt helt vann högerpartiets öra och även kunde

hjälpa till med politikens utformning. Det gäller också kulturfältet i vidare mening. Studentförbundet har från börjant spelat en ledande roll i den kulturprogramkommitté, som för närvarande arbetar. Och även när det gäller mindre detaljfrågor har betydande insatser kunnat göras. SKSF har också tagit aktiv del i de båda senaste valrörelserna. Denna aktivitet och det inflytande som SKSF sålunda vunnit på några visserligen starkt begränsade men dock vitala områden under senare tid vill man gärna hoppas markerar inledningen till något nytt.

SKSF har visserligen alltid varit formellt fristående från högerpartiet — det skall också sägas, att man finner icke så få prominenta politiker i de andra partierna som i yngre dagar tillhörde förbundet — men samarbetet med högerpartiets olika organisationer har ändå alltid varit något självklart. Med hänsyn härtill ter det sig i viss utsträckning förvånande, att högerpartiet inte alltid beflitat sig om att på bästa sätt tillvarata de politiska begåvningar, som kommit fram genom SKSF. I synnerhet på ett tidigare stadium torde det ha varit berättigat att påstå, att man inom vissa grupper av högerpartiet hade något som bra nära liknade »akademikerskräck». Det är ett känt förhållande, att detta ingivit åtskilliga, tillhörande kanske främst SKSF:s »mellangeneration», en stark känsla av besvikelse. Det hela var så mycket mera anmärkningsvärt, som samtidigt de andra partierna och socialdemokraterna inte minst gjorde allt för att omhulda sina yngre akademiker. Man vill dock hoppas, att denna problematik är slutgiltigt förbi.

SKSF har också kunnat glädja sig åt betydande framgångar på det internationella planet. På dess initiativ bildades för några år sedan *Nordens Konservativa Studentunion*. Med den-

na organisation som bas har det internationella samarbetet vidareutvecklats, och i maj 1961 bildades efter ett omfattande förberedelsearbete *The International Christian Democratic and Conservative Student Union* (ICCS), där i dag flertalet av Västeuropas konservativa och kristligt-demokratiska studentorganisationer är representerade.

Samtidigt som det sålunda finns all anledning att känna tillfredsställelse över vad som kunnat göras från den konservativa studentorganisationen, måste dock sägas att än mera står på spel under den närmaste framtiden med dess snabbt växande studentkullar. Överhuvudtaget kan det måhända finnas anledning att efterlysa större samordning av verksamheten mellan SKSF och i synnerhet Högerns Ungdomsförbund. Det ligger ett stort värde i SKSF:s fristående ställning gentemot högerpartiet och dess ungdomsförbund, men tiden kräver också största möjliga samordning av alla tillgängliga resurser för att väsentliga resultat skall kunna uppnås. Kanske skulle det bättre motsvara tidens krav, om t. ex. SKSF, HUF och Konservativ Skolungdom (KS) inledde ett nära samarbete? Organisatoriska förändringar är emellertid icke av avgörande betydelse. Det väsentliga är att en samordning på ett eller annat sätt kommer till stånd. Därmed skulle den ej politiskt engagerade ungdomen i än större utsträckning kunna attraheras av den konservativa åskådningen och politiken.

Strejkläget i Finland

Såväl den politiska som den ekonomiska situationen i Finland domineras nu helt av oroligheterna på arbetsmarknaden. Efter det ovanligt stora lugn som rått sedan arbetsmarknads-

organisationerna för första gången år 1960 kom överens om en tvåårig borgfred, är situationen nu både ovan och synnerligen ovälkommen. Arbetstagarorganisationerna har haft gott om tid att ladda upp inför underhandlingarna om de nya avtalen, en tid under vilken man dessutom ridit högt på de goda konjunkturerna, utan att ha gjort något för att möta den avmattning som man visste skulle komma och som nu inträtt. Situationen förvärras ytterligare av splittringen inom fackföreningsrörelsen som visat sig vara den största stötestenen vid alla förhandlingar.

Det av kommunisterna och den socialdemokratiska oppositionen ledda FFC (Finlands Fackföreningars Centralförbund) kämpar hårt om arbetarnas själar med det av socialdemokraterna ledda LO. Det förra förbundet har nu ca 200 000 medlemmar, medan LO endast har ca 70 000. Utanför båda dessa förbund står bl. a. kommunalarbetsförbundet, affärsarbetarförbundet, lots- och fyrarybetsförbundet, musikerna, poliserna, lokmannaförbundet, postmannaförbundet, sinnessjukvårdarna, tulltjänstemännen, fängelsefunktionärerna och järnvägstjänstemännen. Alla dessa förbund tillsammans har ca 80 000 medlemmar. En del av dessa förbund står närmare LO, andra åter närmare FFC. Främst genom agrarernas stöd har FFC lyckats tillvinna sig en bättre ställning än LO genom att FFC har representanter i regeringen vilket LO saknar. Från statens sida har man också tidigare negligerat LO och vägrat förhandla med dem, tills sjömansunionens ordförande Niilo Wälläri den 15 februari äntligen lyckades genomdriva en ändring. Som påtryckningsmedel använde han sig av en isbrytarstrejk. Fastän ändamålet var gott — bevarandet av demokratin — kan sjömansunionens kampmetoder ej godtas.

Flera arbetsplatser måste stängas på grund av att ishindren försenade eller hindrade råvaruimporten och på havet uppstod krissituationer som förutom materiella skador var nära att kräva människoliv. Tills vidare ligger ändringen av attityden gentemot LO endast i att man tillsatt en tremannakommitté för att utreda hur avtalsförhandlingarna skall bedrivas mellan statens ämbetsverk och fackförbunden och hur finansministeriets direktiv rörande kollektivavtalsförhandlingarna skall tolkas. Kommittén, som består av förre presidenten vid högsta domstolen Toivo Tarjanne som opartisk ordförande med bankdirektör Aarre Simonen (FFC) och generalsekretären Jaakko Rantanen (LO) som medlemmar, tillställer regeringen sitt förslag i de fall då konflikter uppstår. Man får dock hoppas att denna överenskommelse skall kunna påskynda förhandlingarna och få dem mera koordinerade, ty fastän de vikande konjunkturen borde ha påskyndat arbetarparten att så snart som möjligt få ett acceptabelt avtal till stånd, har fackförbunden i stället genom sitt lurpassande på varandra bara dragit ut på förhandlingarna. Många tecken tyder också på att situationen kommer att lösas inom mars månad och att den allmänna lönelöftningen kommer att stanna vid ca 5%. Som första avtalsuppgörelse, vilken måste anses bli normgivande för de övriga, är den den 5 februari på förbundsplanet ingångna överenskommelsen inom metall om en drygt 5% stor ökning av lönekostnaderna. Uppgåelsen godkändes den 22 februari av fackförbundet. Det förbund som således fick axla ansvaret för det första normgivande avtalet, metallarbetarförbundet, har enligt egen uppgift ca 40 000 medlemmar och utgör det största av industriförbunden inom FFC. Nästa förbund, som ingick avtal, var det FFC-anslutna textilar-

betarförbundet som den 13 februari också omfattade 5%-linjen. Som tredje, men första LO-förbund undertecknade träförädlingsindustriernas arbetarförbund, som jämsides med metallförbundet, den 15 februari en överenskommelse som ger arbetarna ett lönelöft om ca 5% jämte ersättning för två vardagshelger som tillsammans ger 0,28%.

Fastän en viss lättnad sålunda redan inträtt är situationen ännu rätt mörk. Räknat från årets början till den 15 februari hade ca 25 000 personer gått i strejk för att kräva högre löner. Dessa var medlemmar av banktjänstemannaförbundet, 13 000 punktstrejkande kommunistledda byggnadsarbetare och en del andra byggnadsarbetare, som dock i stort sett avblåste strejken den 16 mars, 800 varvsarbetare, sjömansunionens isbrytarpersonal och 2 750 buss- och spårvagnsförare, konduktörer och inspektörer vid Helsingfors' trafikverk. Vid samma tidpunkt hade ca 130 000 personer varslat om strejk, däribland 80 000 statstjänstemän, över 20 000 andra inom den offentliga sektorn, 7 000 kommunalarbetare, 6 000 skogsarbetare, 5 500 poliser, 3 600 farmaceuter m. fl. Sedan dess har bl. a. bil- och transportarbetarförbundet inom stuveribranschen lämnat strejkvarsel, vilket berör ca 5 000 LO-anslutna och ca 2 000 FFC-anslutna medlemmar. I farozonen ligger f. n. sjuksköterskorna, bokarbetarna och arbetarna inom livsmedelsbranschen. I detta sammanhang kan dock nämnas att de akademiskt bildades fackorganisation — AKAVA — tagit avstånd från tjänstemännens samorganisation i strejkfrågan, fastän man omfattar den s. k. allmänna procentförhöjningen. På akademiskt håll understryker man nämligen nödvändigheten av att alla offrar något för det allmännas bästa och att de vikan-

de konjunkturerna inte tillåter några större löneförskjutningar.

Att närmare gå in på frågan vad arbetarorganisationerna kräver skulle här föra för långt, därtill är kraven för skiftande och inexakta, främst beroende på splittringen inom fackföreningsrörelsen. En stor del av aktionerna har dessutom rent politisk karaktär. När så det under utarbetande varande totalförslaget till Helsingfors blivit färdigt och godkänt av arbetarparten, kommer också en del av de krav som framförts i Helsingfors och på andra orter att förlora sin betydelse och man kan emotse en rätt snabb lösning av krisen. Huvudstadens trafikstrejk, har för de strejkande blivit ett dunderfiasko, ty med bästa vilja i världen kan man inte säga att den haft någon större effekt. Den allmänna opinionen är fortfarande: »Låt dem strejka, oss bekommer det inte.» Det är därför inte heller sagt att stödstrejkerna kommer att få någon större betydelse. Lönenämnden i Helsingfors har helt gått in för att endast diskutera en totallösning och lämnar därför i detta skede helt obekantade de krav som från skilda håll framställs. I de övriga kommunerna försöker man bida tiden i väntan på denna totallösning som sedan kommer att bli normgivande för dem och som i det stora hela kommer att gå ut på 5%-linjen. Väsentligt allvarigare än några av de andra konflikterna är självfallet statstjänarkartellens. Denna är nämligen till avsevärd del alldeles uppenbart politiskt betingad — ett försök att återvinna initiativet för den socialdemokratiska majoritetsriktningen. Att överblicka konsekvenserna av denna konflikt är i skrivande stund omöjligt. Att Finland kommer att utsättas för svåra påfrestningar är endast alltför uppenbart. Redan nu kommer förverkligandet av avtalen att stöta på stora ekonomiska

problem som kräver en lösning i samband med avvecklingen av den kassakris landet åter befinner sig i.

Kinas ekonomiska problem

Kommunismens kinesiska variant, som trots alla likheter också uppvisar vissa skiljaktigheter från det sovjetryska systemet, har kommit att följas med största uppmärksamhet, inte minst av de afroasiatiska länderna. Många av dessa ser i sovjetkommunismen enbart en modern form av de vitas maktutövning över de färgade. I Kina ser de i stället ett land med samma grundförutsättningar som de själva, vilket igångsatt ett väldigt experiment med att på kortast möjliga tid och med minsta möjliga hjälp från utlandet förvandla ett underutvecklat agrarsamhälle till en framstående industrimakt.

Den andra kinesiska femårsplanen, 1958-63, innehåller mycket ambitiösa målsättningar. Industriens, jordbrukets och småhantverkets produktion skulle under femårsperioden öka med 75 procent, trots att samma målsättning i den första femårsplanen uppgick till 51 procent. Produktionen av kapitalvaror skulle fram till 1962 öka med 50 procent. Stora svårigheter uppstod emellertid redan vid planperiodens början, vilka av de kinesiska ledarna bemöttes med den politik, som kallades »de hundra blomornas». Den mera »liberala» perioden räckte dock inte länge; 1958 började man propagera för det »stora språnget». Hösten 1958 byggdes omkring 600 000 miniatyrmasugnar och därigenom tillfördes industrien ca en miljon oerfarna arbetare. Plansiffran för stålproduktionen höjdes från 6,2 till 8 milj. ton i början av 1958 och på hösten samma år höjdes målsättningen

än en gång, nu till 11 milj. ton. Så småningom visade det sig dock att de produkter som åstadkoms var undermåliga och till större delen oanvändbara.

Jordbruket visar en liknande bild. Ett hundra miljoner bönder mobiliserades för att bygga kanaler, varigenom den bevattnade arealen under ett år skulle ökas med 30 procent. Hösten 1958 bildades också de s.k. folkkommunerna; ca 700 000 kooperativa föreningar ombildades till 26 000 folkkommuner, vilka i genomsnitt bestod av 5 000 familjer och disponerade 4 000 hektar jord. Vid slutet av 1959 blev det uppenbart, att folkkommunerna inte förmådde effektivt organisera produktionsapparaten och redan följande år existerade kommunerna endast formellt. Den fria handeln, som förbjöds 1958, återinfördes 1960. Trots alla ansträngningar och delvis beroende på ogynnsamma väderleksförhållanden, har jordbruksproduktionen inte överskridit 1957 års nivå.

Särskilda svårigheter uppstod på ett tidigt stadium beträffande den statistiska redovisningen av Kinas ekonomiska läge. En statistisk centralbyrå grundades 1952. Dess arbete har emellertid i hög grad försvårats av de starka sekretessbestämmelser, som man så väl känner till från Stalin-epoken i Sovjetunionen. Dessa bestämmelser drabbade inte bara utländska observatörer utan även de egna planerarna. År 1957 försökte den statistiska centralbyrån organisera insamlingen av uppgifter regionalt men misslyckades. Fullständigt kaos rådde inom jordbruket, där också falska statistiska rapporter ofta förekom. Vid början av den andra planperioden stötte strävandena att åstadkomma tillförlitligare statistiska uppgifter på motstånd. Sammandrabbningen mellan statistikerna och partifolket resul-

terade — som väntat — i partiets seger. Detta återspeglades i uppgiftslämnandets karaktär. Som exempel kan nämnas uppgifterna beträffande veteproduktionen. 1958 skulle enligt planen ha producerats 185 milj. ton. Siffran höjdes senare till 196 milj. ton. Samtidigt publicerades en preliminär skördeuppskattning på 375 milj. ton, vilket var en uppenbar överdrift. Denna siffra fick emellertid ligga till grund för plansiffran för 1959 och målet sattes nu till 525 milj. ton. Innan man ens hunnit förbruka hälften av 1957 års skörd, uppkom leveranssvårigheter, varför en ny skördeuppskattning beordrades. Denna gav till resultat 250 milj. ton, vilket sannolikt var ca 15 procent högre än den verkliga produktionen. Sedan vintern och våren gått och det visade sig omöjligt att uppskatta konsumtionen, upphörde man med dessa jordbruksrapporter. För de tre senaste åren har icke publicerats några rapporter om hur planerna fullföljts. Sifferredovisningen var bättre inom industrien, men företeelser, liknande dem inom jordbruket, förekom även där. Som exempel kan nämnas de ovannämnda förhållandena inom stålbranschen 1958. Formellt kunde man redovisa en ökning av stålgiuteriernas produktion, men att stålets kvalitet var så dålig att det inte kunde användas, framkom självfallet inte av de statistiska uppgifterna.

Särskild uppmärksamhet bör ägnas de sovjetryska och kinesiska handelsförbindelserna. Under perioden från februari 1950 till oktober 1954 erhöll Kina 430 miljoner dollar i kredit av Sovjet. Under och efter Koreakriget fick man dessutom militär hjälp. Sovjet beviljade också 1950–55 kortfristiga handelskrediter. Under den första femårsplanen erhöll Kina av Sovjetunionen varje år en miljard dollar i kredit. På kinesiskt håll räknade man

med att denna hjälp skulle fortsätta även under den andra femårsplanen. Till följd av resningarna i Östeuropa och de ökade meningsskiljaktigheter, som kom i deras spår, har Kina tvingats att nästan uteslutande lita till sina egna resurser för att fullfölja de uppställda plansiffrorna.

Kina började återbetala sina skulder till Sovjet 1956, och år 1961 uppgick underskottet i handelsbalansen till 250 miljoner dollar. Den icke amorterade delen av den långfristiga skulden uppgår troligen till ungefär samma belopp. Kinas handelsbalans är inte känd. Man fick dock med all sannolikhet täcka de skulder som uppkom 1961, då man till följd av den dåliga skörden importerade vete från Canada, Australien och Västeuropa till ett värde av 250 miljoner dollar. Samtidigt inskränktes importen av fabriksanläggningar drastiskt.

Handelsomsättningen mellan Kina och Sovjet uppgick 1961 endast till två tredjedelar av de föregående fem årens genomsnittsnivå och importen från Sovjet minskade med drygt 60 procent. Trots allt kan Sovjets totala hjälp uppskattas till ca två miljarder dollar, varförutan framgångarna i Kinas industrialisering inte varit möjliga. En sovjetisk hjälpform innebar att experter ställdes till Kinas förfogande. Dessas antal torde som högst ha uppgått till ca 10 000. När motsättningarna accentuerades, återkallades mellan 2 000 och 3 000 av dessa experter, vilket försatte Kina i en besvärlig situation. Sedan motsättningarna tillfälligt mildrats, fick Kina 50 000 ton socker av Sovjet på kredit, och skuldernas förfallotid uppsköts. Samtidigt sändes åter ett antal industriexperter till Kina. Det finns emellertid inga tecken som tyder på att Sovjets hjälpverksamhet skall få samma omfattning som tidigare. Kinas planeringsmyndigheter får inrikta sig

på att enbart räkna med landets egna resurser. Den kinesiska biståndsverksamheten till u-länderna skall också nedbantans — krediterna skall troligen minska med 300 och gåvorna med 400 miljoner dollar.

För 1961 och 1962 föreligger inte fullständiga uppgifter. Vissa plansiffror för några råvaror och halvfabrikat, avseende 1962, ligger emellertid väsentligt över plansiffrorna för 1961, vilket kan tyda på att industriproduktionen i stora drag har fullföljt planen för 1961. Däremot har inte jordbruksproduktionens planföreskrifter kunnat fullföljas. Inte ens en rekordskörd under 1962 kunde ha hjälpt till att lösa de problem som uppstod efter 1961 års dåliga skörd. Detta har medfört att nationalinkomsten vid slutet av den andra femårsplanen inte uppnått den i planen föreskrivna nivån. Vid Nationalkongressen 1962 redogjorde Chou En Lai för ett program om tio punkter, som innebar en seger för de mera försiktiga planekonomerna över dem som är benägna för överdrifter. Programmet gynnar jordbruket framför industrien; importplanen ger företräde för anläggningar som behövs inom den sektor som producerar konsumtionsvaror. Den inre marknadens behov tillgodoses dock endast i andra hand. Om nämligen utländska köpare uppenbarar sig, villiga att betala kontant, prioriteras sådana leveranser.

Vissa kretsar önskar trots alla svårigheter en mera forcerad industrialisering. En god skörd kan alltid uppmuntra dessa otåliga extremister. Produktionen av järn per capita uppgick år 1960 till 30 kg i Kina. Motsvarande siffror för Japan, Sovjet, Storbritannien och USA var 8, 10, 17 respektive 20 gånger större. Tyngdpunkten av Kinas industrialiseringsprogram ligger på den tunga industrien, vars ökningstakt är tre gånger större än den

lätta industriens. Skillnaden i ökningstakt blir ännu mera markant, om vissa speciella områden utväljes. Sålunda har metall- och verkstadsindustrien på tio år tiodubblat sin produktion. Överhuvudtaget torde det kunna sägas, att industrien, jämte transport- och kommunikationsväsendet i allmänhet förmått tillfredsställa de krav som ställts av den snabbt expanderande ekonomin. Jordbruket, som fortfarande är Kinas mest betydelsefulla näringsgren, lider däremot av stora brister. Dålig väderlek och avskräckande misstag från ledningen har hittills satt stopp för utvecklingen. Sammanfattningsvis kan sägas, att

Kina trots vissa framsteg, likväl har en lång väg att vandra för att bli en industrimakt.

Sovjetunionens ekonomiska påtryckningar gentemot Kina har under senare tid ökat. De tar sig främst uttryck i minskad export samt krav på snabbare återbetalning av skulderna. Därtill kommer att man kräver betalningen i livsmedel och råvaror, som Kina självt behöver. Kinesernas reaktion återspeglas av ett yttrande av Chou En Lai, enligt uppgift till en japansk delegation: »Vi har gjort oss skyldiga till många misstag i vår ekonomiska politik, men det största är att vi har litat på Sovjetunionen.»